
**ANNALS OF THE POLISH ASSOCIATION
OF AGRICULTURAL AND AGRIBUSINESS ECONOMISTS**

ROCZNIKI NAUKOWE
STOWARZYSZENIA EKONOMISTÓW ROLNICTWA I AGROBIZNESU

Received: 22.07.2023
Acceptance: 18.11.2023
Published: 06.12.2023
JEL codes: Q14

Annals PAAAE • 2023 • Vol. XXV • No. (4)
License: Attribution 3.0 Unported (CC BY 3.0)
DOI: 10.5604/01.3001.0054.0104

MARCIN KAZIMIERCZUK¹

Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie, Polska

**OCENA WYKORZYSTANIA WSPARCIA FINANSOWANEGO
W MAŁYCH I ŚREDNICH PRZEDSIĘBIORSTWACH
W RAMACH PROGRAMU SAPARD
I REGIONALNEGO PROGRAMU OPERACYJNEGO
W WOJEWÓDZTWIE WARMIŃSKO-MAZURSKIM**

Słowa kluczowe: program SAPARD, RPO 2014-2020, fundusze unijne, pomoc finansowa, przetwórstwo, województwo warmińsko-mazurskie

ABSTRAKT. Celem artykułu jest przedstawienie istoty oraz oceny wykorzystania pomocy finansowej na rzecz sektora MŚP z Programu SAPARD i Regionalnego Programu Operacyjnego 2014-2020 (RPO 2014-2020) w województwie warmińsko-mazurskim. Przedmiotem badań była ocena dotacji unijnych jako źródła finansowania przedsiębiorstwa. Miały one na celu ocenę mocnych i słabych stron oraz szans i zagrożeń wynikających z pozyskania funduszy z RPO na rozwój MŚP w województwie warmińsko-mazurskim. Do realizacji celu badań wykorzystano analizę SWOT. Badania realizowano przy wykorzystaniu metody wywiadu, w której narzędziem badawczym był standaryzowany kwestionariusz ankiety. Realizowano je wśród beneficjentów Regionalnego Programu Operacyjnego Warmii i Mazur na lata 2014-2020. Do analiz wykorzystano dane pozyskane z ARiMR. Program SAPARD dał możliwość oswojenia się przez zakłady przetwórcze województwa warmińsko-mazurskiego z nowymi zasadami wsparcia stosowanymi w funduszach strukturalnych Unii Europejskiej. Zrealizowane projekty przez sektor MŚP w województwie warmińsko-mazurskim przyniosły wymierne korzyści w zakresie dostosowania norm jakościowych i sanitarnych produkcji przetwórstwa rolnego do wymagań UE. W przypadku RPO 2014-2020, dostępność funduszy unijnych w regionie Warmii i Mazur została oceniona przez ankietowanych jako niewystarczająca. Z uwagi na zakończoną perspektywę finansową 2014-2020 RPO Warmii i Mazur, możliwość pozyskania środków unijnych zmniejszyła się, co znacząco ogranicza rozwój przedsiębiorstw sektora MŚP.

¹ Corresponding author: marcin.kazimierzczuk@uwm.edu.pl

WPROWADZENIE

Rozwój sektora MŚP (mikro, małych i średnich przedsiębiorstw) może stanowić szansę na polepszenie sytuacji ekonomicznej województwa warmińsko-mazurskiego. Przedsiębiorstwa działające na terenie danego regionu prowadzą interakcję z lokalnym rynkiem, stymulując go do wzrostu przez zakup materiałów produkcyjnych, korzystanie z lokalnych zasobów pracy, jak i przez sprzedaż swoich produktów i usług [Brodziński, Brodzińska 2016]. Jednak rozwój przedsiębiorczości, podobnie jak procesy zachodzące w przyrodzie, zależą od wielu czynników, które mogą być jego inhibitorami lub katalizatorami. Głównym problemem potencjalnych przedsiębiorców jest sposób finansowania ich przyszłej działalności [Cecelak 2017]. Dlatego badania i analizy związane z efektywnością źródeł finansowania MŚP stanowią ciekawy, aktualny i niezwykle ważny przedmiot badań.

Z uwagi na znaczenie sektora MŚP w regionie Warmii i Mazur oraz konieczność poszukiwania uwarunkowań rozwoju tego sektora, celem artykułu jest ocena wykorzystania środków pozyskanych z programu SAPARD na rzecz przetwórstwa rolnego oraz Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2014-2020 (RPO 2014-2020) przez sektor MŚP w województwie warmińsko-mazurskim. Realizacja programu SAPARD stanowiła ważny etap przygotowań instytucji i beneficjentów krajów kandydujących do korzystania z funduszy strukturalnych, m.in. RPO 2014-2020 oraz wspólnej polityki rolnej (WPR), po przystąpieniu do Unii Europejskiej (UE). Fundusze strukturalne są instrumentami polityki strukturalnej UE. Ich zadaniem jest wspieranie restrukturyzacji i modernizacji unijnych gospodarek. W ten sposób wpływa się na zwiększenie spójności ekonomicznej i społecznej UE. Fundusze kierowane są do tych sektorów gospodarki i regionów, które bez pomocy finansowej nie są w stanie dorównać do średniego poziomu ekonomicznego w UE [Lemonnier i in. 2010].

CHARAKTERYSTYKA SEKTORA MAŁYCH I ŚREDNICH PRZEDSIĘBIORSTW

Sektor MŚP stanowi przeważającą większość przedsiębiorstw w Polsce – 99,8%, a wśród nich najliczniejszą grupą są mikroprzedsiębiorstwa – 2,1 mln (97,0%). Udział firm małych w strukturze ogólnej polskich przedsiębiorstw określany jest na poziomie 2,2% (48,9 tys.), natomiast średnie firmy stanowią 0,7% (14,8 tys.), a duże przedsiębiorstwa tylko 0,2% (3,8 tys.) [PARP 2021].

Duży wpływ na rozwój przedsiębiorstw ma polityka makroekonomiczna kraju, jednak warto nadmienić, że wzrost gospodarczy i warunki konkurencyjne zależą od warunków i potencjału otoczenia regionalnego danej jednostki. Współczesne przedsiębiorstwa powinny skupiać się coraz bardziej na uwarunkowaniach zewnętrznych, które są ściśle związane z działalnością w danym otoczeniu [Dec 2015, Filutowski 2021].

Przedsiębiorstwa należące do sektora MŚP w procesie rozwoju mają możliwość skorzystania ze zróżnicowanego zestawu czynników, będących bodźcem do ich dalszego rozwoju [Niedzielski 2014]. Ze względu na różnorodność tych czynników, można wyróżnić m.in. dwie grupy tych elementów. Są to czynniki wynikające z wewnętrznych struktur jednostki oraz te powiązane ze środowiskiem, w którym funkcjonuje firma – określane jako zewnętrzne [Filutowski 2021].

Według raportu Polskiej Agencji Rozwoju Przedsiębiorczości (PARP), w ostatnich latach wzrósł udział przedsiębiorstw w strukturze PKB. Dostrzeżenie i wykorzystanie potencjału tego sektora powinno być szczególnie ważne dla regionów najbiedniejszych, którym ciężko jest konkurować z innymi bogatszymi województwami [Miłek, Kantarek 2017].

W województwie warmińsko-mazurskim podmioty zatrudniające poniżej 250 osób stanowią aż 99,1% ogółu zarejestrowanych przedsiębiorstw. Warto również zwrócić uwagę na znaczący udział mikroprzedsiębiorstw (95,76%), które zajmują pierwsze miejsce w strukturze przedsiębiorstw regionu. Ponadto 71,28% firm stanowią osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą. Struktura podmiotów gospodarczych województwa w ujęciu branżowym zdominowana jest przez firmy reprezentujące sekcję G – handel i naprawa pojazdów (19,4%). Drugie miejsce zajmuje budownictwo (12,8%), a kolejne, to obsługa rynku nieruchomości oraz przetwórstwo przemysłowe (7,9% ogółu) [NBP 2016, US Olsztyn 2020].

Wiodące dziedziny gospodarki województwa warmińsko-mazurskiego, to: turystyka, produkcja zdrowej żywności, przemysł drzewny, produkcja maszyn i urządzeń z wykorzystaniem ekologicznych technologii, gospodarka leśna, ekoturystyka i produkcja jachtów. Produkcja zdrowej żywności, jako jedna z gałęzi gospodarki regionalnej powiązana została z inteligentnymi specjalizacjami, które umieszczono w „Strategii rozwoju społeczno-gospodarczego województwa do 2030 roku” [UMWM 2020]. Do rozwoju sektora MŚP specjalizującego się w produkcji zdrowej żywności na Warmii i Mazurach przyczyniło się wsparcie finansowe uzyskane przez przedsiębiorstwa w ramach programu SAPARD.

WYKORZYSTANIE ŚRODKÓW POZYSKANYCH Z PROGRAMU SAPARD NA RZECZ PRZETWÓRSTWA ROLNEGO W WOJEWÓDZTWIE WARMIŃSKO-MAZURSKIM

Wsparcie finansowe z programu SAPARD – Specjalnego Przedakcesyjnego Programu na Rzecz Rolnictwa i Rozwoju Obszarów Wiejskich (ang. Special Accession Programme for Agriculture and Rural Development) określiło *Rozporządzenie Rady (WE) nr 1268/1999 z dnia 21 czerwca 1999 r. o wsparciu Wspólnot dla działań przedakcesyjnych na rzecz rozwoju rolnictwa i obszarów wiejskich w krajach kandydujących z Europy Środkowo-Wschodniej w okresie przedakcesyjnym* [Jurcewicz i in. 2007]. Wsparcie w formie dotacji (czyli bezzwrotnej pomocy) miało pomóc w stymulowaniu rozwoju obszarów wiejskich [Wieliczko 2002] i ułatwić proces integracji sektora rolnego krajów kandydujących z UE, przez dostosowanie tego sektora do standardów i wymagań unijnych oraz płynne włączenie tych krajów w system WPR i programów strukturalnych UE [Spychalski 2015]. Grupą społeczną, którą zaproszono do składania wniosków o współfinansowanie projektów z programu SAPARD byli przedsiębiorcy działający w niektórych branżach przemysłu rolno-spożywczego i zespoły producentów rolnych, przetwórstwa i marketingu artykułów rolnych i rybnych.

Tabela 1. Realizacja programu SAPARD w działaniu 1. w województwie warmińsko-mazurskim

Lp.	Wyszczególnienie	Schemat 1.1			Schemat 1.2
		sektor mleczarski	sektor mięsny	sektor rybny	sektor owocowo-warzywny
1	Łączna wartość projektów [mln zł]	41,5	60,7	9,8	15,2
2	Łączna wartość dotacji (według zawartych umów) [mln zł]	36,2	47,1	9,8	14,5
3	Liczba zatwierdzonych wniosków (podpisanych umów)	31	34	5	10
4	Średnia wartość projektu (pkt 1/liczba wniosków) [zł]	1 219 492,78	1 517 768,65	1 955 650,48	1 387 792,17
5	Średnia wartość dotacji (pkt 2/pkt 3) [zł]	1 169 464,73	1 383 163,7	1 955 650,48	1 455 882,39

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Departamentu Programowania i Sprawozdawczości ARiMR

Beneficjenci, których projekty zakwalifikowano do realizacji podpisywali umowy określające terminarz i szczegóły realizacji inwestycji. Stosunek cywilnoprawny pozwalał na należytą kontrolę wykorzystania środków pomocy [Kazimierzczuk 2021a]. Należy zgodzić się ze Stanisławem Prutisem, który wskazuje, że umowa jest elastycznym instrumentem, pozwalającym w ramach zasady swobody umów na zindywidualizowane określenie sposobu wykorzystania środków, co jest szczególnie ważne, gdy pomoc udzielana jest na cele inwestycyjne [Prutis 2009]. Procedura cywilna zabezpiecza kontrolę spełniania przesłanek do ubiegania się o uzyskanie pomocy i daje prawo beneficjentom, przede wszystkim zakładom przetwórstwa rolnego i rybnego, do uzyskania pomocy w sytuacji spełnienia określonych przesłanek [Kazimierzczuk 2021b].

Większość inwestycji realizowanych w ramach projektów w działaniu 1. w województwie warmińsko-mazurskim była związana z dostosowaniem do wymogów sanitarnych i weterynaryjnych UE. W tabeli 2 przedstawiono wskaźniki realizacji standardów sanitarnych i weterynaryjnych UE.

Zrealizowane w ramach programu SAPARD projekty w województwie warmińsko-mazurskim przyniosły wymierne korzyści w zakresie dostosowania norm jakościowych

Tabela 2. Wskaźniki dostosowania zakładów do wymogów sanitarnych i weterynaryjnych UE w województwie warmińsko-mazurskim w podziale na sektory produkcji

Lp.	Wskaźniki	Sektor			
		mleczarski	mięsny	rybny	owocowo-warzywny
1	Liczba zakładów spełniających standardy sanitarne i weterynaryjne UE (1.1) bądź sanitarne (1.2.) po zrealizowaniu inwestycji współfinansowanych w ramach programu SAPARD	14	15	4	5
3	Liczba zakładów, które wdrożyły system HACCP	10	13	3	4
4	Liczba zakładów, które wdrożyły/ wdrażają program dostosowania do norm UE	14	15	4	5
5	Liczba zakładów spełniających minimalne wymagania krajowe odnośnie higieny produkcji i dobrostanu zwierząt (o ile realizowały program dostosowawczy)	14	15	4	5

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Departamentu Programowania i Sprawozdawczości ARiMR

i sanitarnych produkcji przetwórstwa rolnego do wymagań UE. Bliska perspektywa członkostwa w UE, a także chęć eksportu żywności na unijny rynek zachęciła przedsiębiorców z Warmii i Mazur do korzystania z programu SAPARD. Dzięki temu, po uzyskaniu członkostwa w UE Polska stała się znaczącym eksporterem żywności i towarów rolnych do krajów członkowskich UE, co należy uznać za wypełnienie celu, którym była poprawa konkurencyjności polskiego przetwórstwa rolno-spożywczego, zarówno na rynku krajowym, jak i międzynarodowym. Wzrost eksportu produktów tych branż po 1 maja 2004 roku był imponujący i znacznie wyższy niż przewidywano w najbardziej optymistycznych prognozach [Rowiński 2005].

FINANSOWANIE MAŁYCH I ŚREDNICH PRZEDSIĘBIORSTW W RAMACH REGIONALNYCH PROGRAMÓW OPERACYJNYCH

Polska po wdrożeniu przedakcesyjnego programu SAPARD oraz przystąpieniu do UE może korzystać z wielu możliwości finansowych. Największe wsparcie środków unijnych skierowane jest do mikro, małych i średnich przedsiębiorstw. MŚP ubiegając się o dotacje korzystają z różnych programów. Najbardziej popularnym programem, który sprzyjał rozwojowi przedsiębiorstw i był dostosowany do ich potrzeb, to Regionalny Program Operacyjny Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020 (RPOWM 2014-2020). Sektor MŚP miał możliwość wsparcia inwestycji realizowanych w obszarach: (1) badań i innowacji, (2) informatyzacji, (3) rozwoju ekologicznego, (4) rozwoju działalności oraz (5) szkoleń.

Dofinansowanie dla Polski z funduszu UE w latach 2014-2020 wyniosło 82,5 mld zł. Środki przyznano w ramach budżetu polityki spójności, z przeznaczeniem na realizację programów krajowych i regionalnych. Warto podkreślić, że w historii członkostwa Polski w UE były to największe środki finansowe przekazane Polsce. Znaczną część

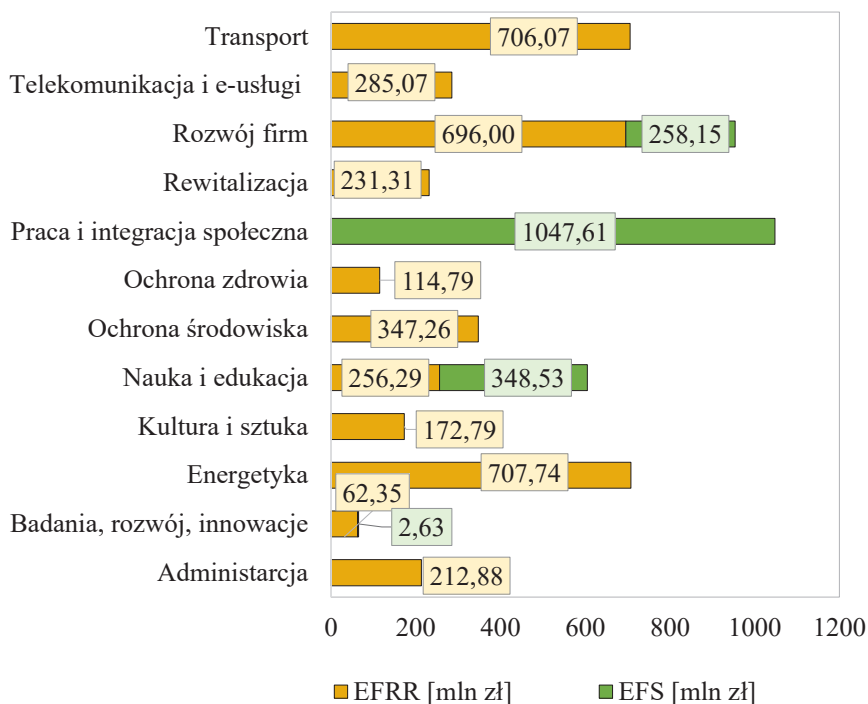
Tabela 3. Podział środków unijnych na programy regionalne z podziałem na województwa

Województwo	Kwota [mld zł]
Śląskie	3,47
Małopolskie	2,87
Wielkopolskie	2,45
Dolnośląskie	2,25
Łódzkie	2,25
Lubelskie	2,23
Podkarpackie	2,10
Mazowieckie	2,08
Kujawsko-pomorskie	1,90
Pomorskie	1,86
Warmińsko-mazurskie	1,72
Zachodniopomorskie	1,6
Świętokrzyskie	1,36
Podlaskie	1,21
Opolskie	0,945
Lubuskie	0,907
Razem	31,20

Źródło: [MFIPR 2020]

powyższej kwoty skierowano do regionalnych programów operacyjnych. Około 31 mld euro rozdysponowano do 16 województw, przyznając każdemu z nich określoną pulę. Województwo warmińsko-mazurskie znalazło się na 11. miejscu pod względem wielkości otrzymanych środków unijnych – 1,72 mld euro (tabela 3). Największą kwotę wsparcia uzyskało województwo śląskie – aż 3,47 mld euro, a najmniejszą województwo lubuskie – 907 mln euro [MFiPR 2020].

Województwo warmińsko-mazurskie w ramach RPO na lata 2014-2020 korzystało głównie z dwóch funduszy: Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR) i Europejskiego Funduszu Społecznego (EFS). W ramach tych funduszy w latach 2014-2020 podmioty gospodarcze z województwa warmińsko-mazurskiego otrzymały dofinansowanie w łącznej kwocie 5 449 485 877,70 zł (rysunek 1). W EFRR najwięcej środków przeznaczono na energetykę, transport i rozwój firm, a najmniej na ochronę zdrowia i badania, rozwój, innowacje. Porównując wszystkie kategorie dofinansowania, przedsiębiorcy korzystający z RPOWM najmniej dofinansowania otrzymali z kategorii „badania, rozwój, innowacje”. Podpisano tylko 66 umów na kwotę 64 986 648,00 zł [MFiPR 2023].

Rysunek 1. Wartość podpisanych umów o dofinansowanie z funduszu RPO Warmii i Mazur w latach 2014-2020 z podziałem na kategorie dotacji

Źródło: opracowanie własne na podstawie [MFiPR 2023]

Regionalny Program Operacyjny Województwa Warmińsko-Mazurskiego, oprócz formy dofinansowania wdrożył również instrumenty finansowe jako pomoc dla MŚP, na które przeznaczono 60 187 500 euro. Wyodrębniono następujące instrumenty finansowe [Serwis RPWM 2023]:

- pożyczka inwestycyjna z premią, która była skierowana do firm mających siedzibę i prowadzących działalność na terenie Warmii i Mazur,
- wejścia kapitałowe polegające na wsparciu finansowym przedsiębiorstw, które przekażą udziały w firmie darczyńcom,
- pożyczka rozwojowa przeznaczona dla firm funkcjonujących na rynku maksymalnie 3 lata,
- poręczenie ukierunkowane na inwestycje o dużych możliwościach rozwojowych w regionie oraz subsydiowanie odsetek z tego tytułu.

MATERIAŁ I METODYKA BADAŃ

Przedmiotem badań była ocena dotacji unijnych jako źródła finansowania przedsiębiorstwa. Badanie miało na celu ocenę mocnych i słabych stron oraz szans i zagrożeń wynikających z pozyskania funduszy z RPO na rozwój MŚP w województwie warmińsko-mazurskim. Badania realizowano wśród beneficjentów RPOWM 2014-2020, z wykorzystaniem metody wywiadu, a narzędziem badawczym był standaryzowany kwestionariusz ankiety. Odpowiedzi na pytania udzielili reprezentanci 185 przedsiębiorstw, wybranych metodą doboru przypadkowego dogodnego. Dogodność doboru polegała na uwzględnieniu w badaniach przedsiębiorców będących beneficjentami programu oraz wyrażających zgodę na udział w badaniu. Badania realizowane były na przełomie marca i czerwca 2020 roku, a uzyskane odpowiedzi miały charakter anonimowy.

Wśród analizowanych firm dominowały mikroprzedsiębiorstwa, które stanowiły 48% przedsiębiorstw, 32% firm należało do sektora małych przedsiębiorstw, a 20% to przedsiębiorstwa średniej wielkości. W badanym segmencie znalazły się przedsiębiorstwa o zróżnicowanym profilu prowadzonej działalności. Największa liczba badanych prowadziła działalność usługową, co stanowiło 53% ogółu ankietowanych. Drugą najliczniejszą grupą były przedsiębiorstwa produkcyjne – 37%, a działalność handlową i przemysłową reprezentowało odpowiednio 7 i 3% firm. Ponad połowa (52%) z analizowanych przedsiębiorstw nie była nigdy wcześniej beneficjentem dotacji unijnych.

OCENA WYKORZYSTANIA REGIONALNEGO PROGRAMU OPERACYJNEGO NA LATA 2014-2020 W OPINII BENEFICJENTÓW

Respondentów poproszono o ocenę mocnych i słabych stron dotacji, a także szans i zagrożeń z otrzymanego dofinansowania, przez wybór odpowiednich kryteriów, posługując się skalą od 1 do 5 (1 – mało istotne, a 5 – bardzo ważne).

Mocne strony uzyskania dofinansowania (rysunek 2) odnoszą się do bezzwrotności dotacji, ponieważ 100% ankietowanych uważa to za bardzo ważny czynnik. Pieniądze pozyskane z funduszy unijnych stanowią dla przedsiębiorców pożądaną formę pomocową, gdyż stanowią one wsparcie kapitałowe i ograniczają konieczność korzystania z kapitału obcego. Dodatkowy zasób środków w postaci bezzwrotnej dotacji pozytywnie wpływa na rozwój przedsiębiorstwa i przekłada się na wzmocnienie jego konkurencyjności, zarówno w kraju, jak i za granicą [Piotrowski, Filipowska 2012]. Dla beneficjentów RPO ważny był niski udział środków własnych przy otrzymanej dotacji (średnia ocena dla tego kryterium wyniosła 4,72 pkt). Brak konieczności angażowania tak dużych środków własnych, jak

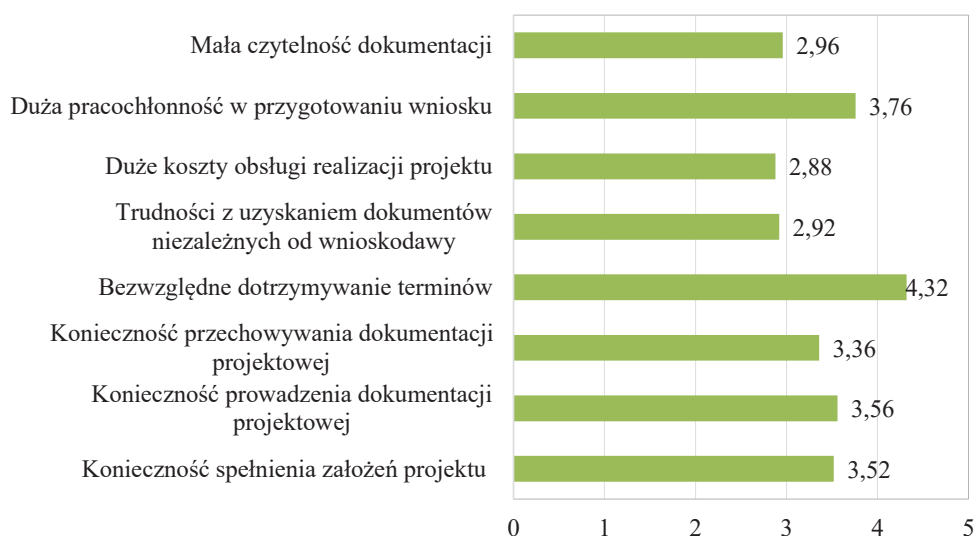

Rysunek 2. Średnia ocena mocnych stron dotacji unijnej w opinii beneficjentów RPOWM na lata 2014-2020 (skala 1-5)

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań

w przypadku realizowania inwestycji bez pomocy dotacji, stwarza dla przedsiębiorstwa możliwość szybszego rozwoju.

Na rysunku 3 przedstawiono zidentyfikowane słabe strony otrzymania dofinansowania unijnego, badane osoby posługiwały się skalą od 1 do 5 (1 – mało istotne, a 5 – bardzo ważne). Respondenci za ważne kryterium słabej strony otrzymania unijnej dotacji (średnia ocena 4,32) uznali bezwzględne dotrzymywanie terminów. Realizacja inwestycji zgodnie z założonym terminarzem może być dla przedsiębiorcy problematyczna. Przeprowadzenie projektu według założonego planu nie zależy wyłącznie od zaangażowania przedsiębiorcy, ale również od wielu czynników zewnętrznych, na które nie ma on wpływu. Prowadzi to do braku możliwości całkowitej kontroli nad przebiegiem inwestycji, co niewątpliwie stanowi słabą stronę tego typu finansowania.

Rysunek 3. Średnia ocena słabych stron dotacji unijnej w opinii beneficjentów RPOWM na lata 2014-2020 (skala 1-5)

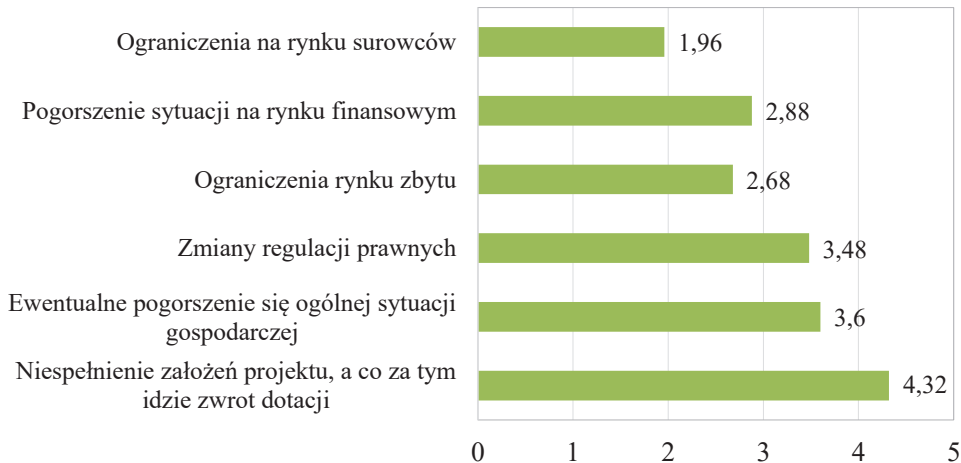
Źródło: opracowanie własne na podstawie badań

Respondenci w kwestionariuszu ankietowym wskazali wiele szans, które są dla nich istotne w rozwoju przedsiębiorstwa i mogą przyczynić się do zaistnienia w danej branży przez otrzymane dofinansowanie. Na rysunku 4 przedstawiono analizę szans z otrzymania dotacji, posługując się skalą od 1 do 5 (1 – mało istotne, a 5 – bardzo ważne). Najważniejszą szansą dla respondentów była możliwość pozyskania większej liczby odbiorców (3,84 pkt), co może przyczynić się do większego zainteresowania danym produktem lub usługą, a tym samym większymi zyskami. Dotacja stanowi niewątpliwie szansę rozwoju i zwiększenia konkurencyjności dla przedsiębiorstwa.

Rysunek 4. Średnia ocena szans stwarzanych przez dotację unijną w opinii beneficjentów RPOWM na lata 2014-2020 (skala 1-5)

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań

Rysunek 5. Średnia ocena zagrożeń stwarzanych przez dotację unijną w opinii beneficjentów RPOWM na lata 2014-2020 (skala 1-5)

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań

Otrzymane dofinansowanie z RPO na lata 2014-2020, oprócz szans na rozwój branży przez zwiększenie liczby odbiorców i konkurencyjności z przedsiębiorstwami z branży, oznacza także zagrożenia (rysunek 5). W opinii respondentów najważniejszym zagrożeniem jest niespełnienie założeń projektów, a tym samym zwrot dotacji. Inwestycje przeprowadzane przez przedsiębiorców często przekraczają ich standardowe możliwości finansowe i tylko dzięki pomocy z unijnych środków ich realizacja jest możliwa.

Beneficjent otrzymując dofinansowanie musi spełnić wiele warunków określonych w kryteriach projektu, m.in.: osiągnąć cel dotacji, zrealizować wskaźniki rezultatu przyjęte we wniosku (np. zatrudnienie pracownika), wyprodukować odpowiednią ilość energii, dokonać wyboru dostawcy i wykonawcy projektu w trybie konkurencyjnym. Niespełnienie choćby jednego z wcześniej przyjętych założeń projektu może skutkować zwrotem dofinansowania lub sankcjami.

PODSUMOWANIE

Funkcjonowanie i rozwój MŚP w Polsce stanowi kluczowy aspekt rozwoju gospodarczego, z uwagi na bardzo duży udział tego rodzaju przedsiębiorstw w działalności gospodarczej wielu regionów. Podejmowanie działalności innowacyjnej w małych i średnich przedsiębiorstwach jest koniecznym elementem przy dynamicznym rozwoju rynku, w celu sprostania wymaganiom stawianym przez konkurencję. Skala inwestycji i zakres ich stosowania w sektorze MŚP są związane z klientem inwestycyjnym w danym regionie oraz z polityką globalną stymulującą rozwój tego sektora. Korzystny dla przedsiębiorstwa przebieg działań inwestycyjnych i innowacyjnych nie ogranicza się do osiągania oczekiwanych efektów w sferze ekonomicznej, technologicznej i społecznej, ale w głównej mierze do wykształcenia odpowiedniej kultury prorozwojowej. Dotacje unijne stanowią istotny element w realizacji ogólnej strategii rozwoju przedsiębiorstwa, a skuteczność ich wykorzystania zależy od aktywności władz i kompetencji przedsiębiorców.

Program SAPARD stał się szansą dla województwa warmińsko-mazurskiego na wzbudzenie impulsu pozytywnych przemian oraz pobudzenie koniunktury i zahamowania nękającego ten region głębokiego kryzysu, bezrobocia i apatii. Sektor MŚP otrzymał możliwość dostosowania niektórych gałęzi przetwórstwa rolno-spożywczego i niektórych ogniw handlu do unijnych standardów sanitarnych oraz weterynaryjnych.

W ocenie wykorzystania finansowania działalności sektora MŚP w regionie Warmii i Mazur istotne było określenie mocnych i słabych stron tej formy wspierania rozwoju przedsiębiorstw oraz wskazanie szans i zagrożeń, które determinują skuteczność pozyskania i wykorzystania środków. Dostępność funduszy unijnych w regionie Warmii i Mazur została oceniona przez ankietowanych jako niewystarczająca. Z uwagi na

zakończoną perspektywę finansową 2014-2020 RPOWM, możliwość pozyskania środków unijnych zmniejszyła się, co znacząco ogranicza rozwój przedsiębiorstw sektora MŚP.

Środki pozyskane z funduszy europejskich stanowią istotny czynnik rozwoju działań przedsiębiorczych, co przejawia się we wzroście nakładów inwestycyjnych. W opinii badanych, wsparcie w formie dotacji było bardzo istotne w kontekście realizowanych przez nich inwestycji. Możliwość wykorzystania dotacji jako bezzwrotnego źródła finansowania inwestycji stanowiła motyw do nowych lub dalszych działań przedsiębiorczych. Zrealizowane w ten sposób projekty niewątpliwie przyczyniły się do wzrostu nakładów inwestycyjnych w regionie.

W stymulowaniu rozwoju sektora MŚP kluczowe jest określenie instrumentów ich skutecznego wsparcia, a formy finansowania inwestycji muszą być dopasowane do rodzaju działalności i wielkości przedsiębiorstwa. Jak wskazują podjęte analizy, pozyskanie środków zewnętrznych na finansowanie rozwoju jest kluczową szansą umożliwiającą budowanie konkurencyjności sektora MŚP.

BIBLIOGRAFIA

- Brodziński Zbigniew, Katarzyna Brodzińska. 2016. Uwarunkowania aktywności społeczno-gospodarczej podmiotów sektora MSP na terenach przygranicznych województwa warmińsko-mazurskiego (Conditions of the socio-economic activity of SME sector entities in the border areas of the Warmian-Masurian Voivodeship). *Journal of Agribusiness and Rural Development* 1 (39): 31-38.
- Cecelak Joanna. 2017. Rola aniołów biznesu w finansowaniu przedsiębiorstw we wczesnych fazach rozwoju (The role of business angels in financing enterprises in the early stages of development). *Zeszyty Naukowe PWSZ w Płocku. Nauki Ekonomiczne* 2 (26): 207-220.
- Dec Paweł. 2015. Nowoczesne metody finansowania działalności przedsiębiorstw. [W] *Struktura kapitału w przedsiębiorstwie w warunkach ekspansji, kryzysu i zjawisk upadłościowych* (Modern methods of financing enterprise activities. [In] Capital structure in an enterprise in conditions of expansion, crisis and bankruptcy phenomena), ed. J. Grzywacz, 169-196. Warszawa: Oficyna Wydawnicza SGH.
- Filutowski Bartosz. 2021. Czynniki rozwoju przedsiębiorstw sektora MSP. [W] *Administracja i zarządzanie w funkcjonowaniu nowoczesnej gospodarki i społeczeństwa* (Factors of development of SME sector enterprises. [In] Administration and management in the functioning of the modern economy and society), eds. H. Lewandowska, M. Soćko, 32-36. Skierniewice: Wydawnictwo Państwowej Uczelni im. Stefana Batorego.
- Jurcewicz Alina, Barbara Kozłowska, Elżbieta Tomkiewicz. 2007. *Wspólna polityka rolno. Zagadnienia prawne* (Common Agricultural Policy. Legal issues). Warszawa: Wydawnictwo Prawnicze Lexis Nexis.

- Kazimierczuk Marcin. 2021a. Praktyczne aspekty wsparcia inwestycji zapobiegających zniszczeniu potencjału produkcji rolnej w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich 2014-2020 (Practical aspects of supporting investments preventing the destruction of agricultural production potential under the Rural Development Program 2014-2020). *Radca Prawny* 1 (26): 181-199.
- Kazimierczuk Marcin. 2021b. Wsparcie warsztatu pracy producenta rolnego, zapobiegające zniszczeniu potencjału produkcji w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich 2014-2020 (Support for the workshop of an agricultural producer, preventing the destruction of the production potential under the Rural Development Program 2014-2020). *Studia Prawnoustrojowe* 51: 57-72. DOI: 10.31648/sp.6393.
- Lemonnier Mariola, Szymon Kisiel, Rafał Irzyński, Bogumił Pahl, Paweł Romaniuk. 2010. *Prawno-ekonomiczne aspekty funkcjonowania funduszy unijnych. Wybrane zagadnienia* (Legal and economic aspects of the functioning of EU funds. Selected issues). Olsztyn: Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie.
- MFiPR (Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej, Ministry of Funds and Regional Policy). 2020. *Fundusze Europejskie 2007-2013* (European Funds 2007-2013), https://www.funduszeuropejskie.2007-2013.gov.pl/rpo/strony/2014_2020.aspx access: 26.03.2022.
- MFiPR (Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej, Ministry of Funds and Regional Policy). 2023. *Mapa dotacji UE* (Grants map EU), <https://mapadotacji.gov.pl/>, access: 15.10.2023.
- Milek Dorota, Iwona Kantarek. 2017. Przedsiębiorczość w rozwoju polskich regionów (Entrepreneurship in the development of Polish regions). *Nierówności Społeczne a Wzrost Gospodarczy* 50 (2): 315-328.
- NBP (Narodowy Bank Polski, National Bank of Poland). 2016. *Potencjał innowacyjny gospodarki – uwarunkowania, determinanty, perspektywy. Raport* (Innovation potential of the economy – conditions, determinants, prospects. Report). Warszawa: NBP, <https://nbp.pl/publikacje/rozne-publicacje/potencjal-innowacyjny-gospodarki-uwarunkowania-determinanty-perspektywy>, access; 10.10.2023.
- Niedzielski Eugeniusz. 2014. Poziom i uwarunkowania rozwoju przedsiębiorczości gospodarczej (The level and conditions of the development of economic entrepreneurship). *Roczniki Naukowe Stowarzyszenia Ekonomistów Rolnictwa i Agrobiznesu XVI* (1): 153-157.
- PARP (Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości, Polish Agency for Enterprise Development). 2021. *Raport o stanie sektora małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce* (Report on the state of the small and medium-sized enterprise sector in Poland). Warszawa: PARP, <https://www.parp.gov.pl/component/publications/publication/raport-o-stanie-sektora-malych-i-srednich-przedsiębiorstw-w-polsce-2021>, access: 15.10.2021.
- Piotrowski Szymon, Milena Filipowska. 2012. Wady i zalety dotacji bezzwrotnej w perspektywie alternatywnych instrumentów finansowych wspierania innowacyjności i rozwoju MŚP (Advantages and disadvantages of a non-repayable subsidy in the perspective of alternative financial instruments supporting innovation and development of SMEs). *Zarządzanie i Finanse* 10 (1): 195-206.

- Prutis Stanisław. 2009. Dobór instrumentów prawnych służących wsparciu rozwoju obszarów wiejskich (Selection of legal instruments to support the development of rural areas). *Studia Iuridica Agraria* 7: 92-203. DOI: 10.15290/sia.2009.07.12.
- Rowiński Janusz. 2005. *SAPARD-programowanie i realizacja* (SAPARD-programming and implementation). Warszawa: IERiGŻ-PIB.
- Rozporządzenie Rady (WE) nr 1268/1999 z dnia 21 czerwca 1999 r. o wsparciu Wspólnot dla działań przedakcesyjnych na rzecz rozwoju rolnictwa i obszarów wiejskich w krajach kandydujących z Europy Środkowo-Wschodniej w okresie przedakcesyjnym (Council Regulation (EC) No 1268/1999 of 21 June 1999 on Community support for pre-accession measures for agricultural and rural development in the Central and Eastern European candidate countries in the pre-accession period). Official Journal L 161, 26.6.1999.
- Serwis RPWM (Regionalny Program Województwa Warmińsko-Mazurskiego). 2023. *Sprawozdanie z wdrażania Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020* (Report on the implementation of the Regional Operational Program of the Warmian-Masurian Voivodeship for 2014-2020), [https://rpo.warmia.mazury.pl/plik/10877/sprawozdanie-roczne-za-rok-2018-z-wdrazania-regionalnego-programu-operacyjnego-województwa-warminsko-mazurskiego-na-lata-2014%E2%80%932020?fbclid=IwAR2Oeu0TdLg7_5hE2r0nKObMOSviraH67HbBWZ7FiKZJRI8w7zoEy7c4n\)Jk](https://rpo.warmia.mazury.pl/plik/10877/sprawozdanie-roczne-za-rok-2018-z-wdrazania-regionalnego-programu-operacyjnego-województwa-warminsko-mazurskiego-na-lata-2014%E2%80%932020?fbclid=IwAR2Oeu0TdLg7_5hE2r0nKObMOSviraH67HbBWZ7FiKZJRI8w7zoEy7c4n)Jk), access: 14.10.2023.
- Spychalski Grzegorz. 2015. Konsekwencje integracji europejskiej dla polskiego rolnictwa w opinii właścicieli gospodarstw rolnych (Consequences of European integration for Polish agriculture in the opinion of farm owners). *Roczniki Naukowe Stowarzyszenia Ekonomistów Rolnictwa i Agrobiznesu XVII* (1): 218-222.
- UMWM (Urząd Marszałkowski Województwa Warmińsko-Mazurskiego, Marshal's Office of the Warmian-Masurian Voivodeship). 2020. *Warmińsko-Mazurskie 2030. Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego* (Warmińsko-Mazurskie 2030. Socio-economic development strategy). Urząd Marszałkowski Województwa Warmińsko-Mazurskiego, <https://strategia.warmia.mazury.pl/strategia-2030>, access: 24.10.2023.
- US Olsztyn (Urząd Statystyczny w Olsztynie, Statistical Office in Olsztyn). 2021. *Podmioty gospodarki narodowej w rejestrze REGON w województwie warmińsko-mazurskim. Stan na koniec 2020 roku* (Entities of the national economy in the REGON register in the Warmian-Masurian Voivodeship as at the end of 2020). US Olsztyn, <https://olsztyn.stat.gov.pl/opracowania-biezace/opracowania-sygnalne/podmioty-gospodarcze/podmioty-gospodarki-narodowej-w-rejestrze-regon-w-województwie-warminsko-mazurskim-stan-na-koniec-2020-r-,4,15.html>, access: 20.10.2023.
- Wieliczko Barbara. 2002. *Przedakcesyjny Program SAPARD – dotychczasowe doświadczenia krajów kandydujących* (Pre-accession SAPARD Program – previous experience of the candidate countries). Warszawa: IERiGŻ.

EVALUATION OF THE USE OF SUPPORT FINANCED IN SMALL
AND MEDIUM SIZED ENTERPRISES UNDER THE SAPARD
PROGRAM FOR AGRICULTURAL PROCESSING AND THE REGIONAL
OPERATIONAL PROGRAM IN THE WARMIŃSKO-MAZURSKIE
VOIVODESHIP

Key words: SAPARD programme, Regional Operational Program for 2014-2020, European Union funds, financial support, processing, Warmińsko-Mazurskie Voivodship

ABSTRACT. The aim of the article is to present the essence and assessment of the use of financial assistance for the SME sector from the SAPARD Program and the Regional Operational Program 2014-2020 in the Warmian-Masurian Voivodeship. The subject of the research was the assessment of EU subsidies as a source of enterprise financing. Their aim was to assess the strengths and weaknesses, opportunities and threats resulting from obtaining funds from the ROP for the development of SMEs in the Warmian-Masurian Voivodeship. SWOT analysis was used to achieve the research objective. The research was carried out using the interview method, in which the research tool was a standardized survey questionnaire. They were implemented among the beneficiaries of the Regional Operational Program of Warmia and Mazury for 2014-2020. In addition, classic methods and techniques developed in legal sciences were used. The basic method of research in this sphere was the formal dogmatic method. In addition, the source of data was information obtained from the Agency for Restructuring and Modernization of Agriculture. The SAPARD program gave processing plants in the Warmian-Masurian Voivodeship the opportunity to become familiar with the new support rules used in the EU structural funds. Projects implemented by the SME sector in the Warmian-Masurian Voivodeship have brought tangible benefits in terms of adapting quality and sanitary standards of agricultural processing production to EU requirements. In the case of the Regional Operational Program 2014-2020, the availability of EU funds in the Warmia and Mazury region was assessed by the respondents as insufficient. Due to the completed financial perspective 2014-2020 of the Regional Operational Program of Warmia and Mazury, the possibility of obtaining EU funds has decreased, which significantly limits the development of SME sector enterprises.

AUTHOR

MARCIN KAZIMIERCZUK, PHD

ORCID: 0000-0002-0295-5113

University of Warmia and Mazury

Faculty of Law and Administration

e-mail: marcin.kazimierczuk@uwm.edu.pl

Proposed citation of the article:

Kaźmierczuk Marcin. 2023. Ocena wykorzystania wsparcia finansowanego w małych i średnich przedsiębiorstwach w ramach programu SAPARD i regionalnego programu operacyjnego w województwie warmińsko-mazurskim. *Annals PAAAE XXV (4)*: 151-166.